21. YÜZYIL İÇİN PLANLAMA KONFERANSLARI 10. YILINDA

Planlama "Toplumda herkese kaynak var!" demektir!

"Türkiye son 40 yılını "herkese kaynak yok" politikalarıyla geçiştirdi" ve bugünkü tüm sorunlarımızın temelinde bu yatıyor...

Orhan Bursalı

Bundan 10 yıl önce Ankara'da sessiz sedasız bir grup "21. Yüzyıl İçin Planlama Kurultayları" düzenlemeye başlamıştı. Prof. Dr. Bilsay Kuruç önderliğinde bilim insanları, akademisyenler, gazeteciler, ekonomistler bir araya gelip "İçinde bulunduğumuz yüzyılda bizleri neler bekliyor? Toplumları ne şekillendirecek? Ülkeler buna hazır mı? Peki, ya Türkiye" sorularına yanıtlar arıyorlardı. Ciddi bir beyin fırtınası, müthiş bir entelektüel paylaşım. Türkiye'ye yol haritası niteliğini taşıyan onlarca bilgi, belge... 10 yıl boyunca bıkmadan sürdürdüler arayışlarını...Mayıs ayında 10. Yıl konferansı dijital üzerinden geniş bir katılımla gerçekleştirildi. Bilsay Kuruç, açılışı 'bu toplantıyı başarıya alkış tutmak için değil hesap vermek için yapıyoruz' diyerek yaptı ve 'On yıl önce, 2011'de ülkenin 21. yüzyıldan ne kadar uzak olduğunu görmüştük, 2021'de yine ülkenin 21. yüzyıldan ne kadar uzak olduğunu görüyoruz. Daha çok çalışmalıyız' diyerek sözlerini sürdürdü.

"Ülke 21. yüzyıldan ne kadar uzak?" sorusunun hiç gözden uzak tutulmamasını belirten Kuruç "Planlama 20. yüzyılın aklıdır. Ancak, Türk toplumu uzun zamandır planlamayı unutmuştur, bir bakıma gelecek için yön duygusunu kaybetmiştir" dedi ve şu saptamaları yaptı:

40 yıldır plansız toplum

•1982'de, Devlet Planlama Teşkilatı, yani planlamanın beyni, anayasadan çıkarıldı ve 2010'da adı da silinerek kapatıldı. Toplumun 21. yüzyılın dünyasını algılayabilmesi ve bu yepyeni yüzyıla yönelebilme kapasitesi son 40 yılda bir dava olarak ortaya konulamadı. 21. yüzyıla giremeyen, geleceği algılayamayan bir toplum! Bugün çarpıcı olan budur."

• 20. yüzyıl bize bir şey öğretti: **Planlama "Toplumda herkese kaynak var!" demektir**. Özü budur. Bunun bilimsel yöntemi ve aynı zamanda pratiğidir. Ve Türkiye son kırk yılda, özellikle son yirmi yılda "Herkese kaynak yok!" süreçlerini yaşadı. Bu süreçlerin pratiği toplumu şekillendirdi. Bunlarla, "Herkese kaynak yok!"la geleceği algılayamayan toplum noktasına gelindi.

•10 yıl önce, bilim çatısı altında bu gözlemlerden hareket ettik. Ve o çatı altında bulunmaya, bilimin gereklerini gözeterek özen gösterdik. Başka bir çatı aramadık. Doğrusunun bu olduğuna karar vererek devam ediyoruz.

• 20. yüzyılın aklı bir şey daha öğretmişti: Planlama toplumu kucaklamalıdır; ama, bir sihirli değnek değildir. Hazır reçetesi yoktur. Çalışılırsa oluşur. Planlama için kimselere vekalet verilemez. "O bilir, o düşünür, onlar yapar" denilemez.

Bilimsel düşünmenin pratiği

• Bugüne gelirsek *21. Yüzyıl için Planlama* diyorsak, bu, ne bir tür modernizasyon arayışından ibarettir, ne de bir tür ütopyadır. *21. Yüzyıl için Planlama* bilimsel düşüncenin toplum çapında pratiğe dönüşmesiyle ortaya çıkacaktır. Ve bilelim ki, bu pratik sürekli bir mücadele isteyecek ve yaratacaktır.

2021'de, ikinci 10 yıla girerken programlarımızı bunları göz önünde tutarak sürdüreceğiz. Bunu yapabildikçe katkılar aldığımızı, planlama bakışı, anlayışının kolektifleştiğini görüyoruz

• 2011'e göre şimdi daha berrak görünen bir şey var: 21. yüzyılın dünyasını algılama kapasitesi zayıflayan toplumun içinde, parlayan noktalar görünüyor: 21. yüzyılın bir *"Bilim Yüzyılı"* olacağını fark eden, bunun dışında kalınamayacağını gören.. 21. yüzyılın karakteri bilim ile şekillenecekse, 21. yüzyılda planlama bilimin ürünü olan ve toplum için geliştirilen akıl demek olacaktır.

• Buradan hareketle, *21. Yüzyıl için Planlama* hem bir teklif, hem de bir iddiadır. Geçmiş on yılda biz teklifi ortaya koymaya çalıştık. Gelecek on yıl iddia aşamasıdır. İddia daha çok çalışmaya davettir. Çünkü, zaman daha hızlı akacaktır. Ya topluma kazançlar getirecek, ya da sonradan giderilmesi zor olacak kayıplarla akacaktır.

* Bilimin sonsuz kapasitesini, aklını harekete geçirerek, toplumun büyük potansiyelini keşfetmek ve harekete geçirmek genç kuşakların işi olacak, bizlerin genç kuşakları en öne alma mecburiyetimiz var. Türkiye'nin genç kuşakları zamanı hızlandırmalılar. Çabuk büyümeliler ve olgunlaşmalılar. Toplum bilincini yaratmalılar ve geliştirmeliler. Toplumda "muhtaçlar", "kullar" değil, "yurttaşlar" olmakla ülkenin yeni yüzyılda yer alabileceğini, var olabileceğini, onun dilini konuşabileceğini hepimizin, ama hepimizin aklına kazımalılar.

Genç kuşaklar bizi aşmalı

• Genç kuşaklara 21. yüzyıl için akıl veremeyiz. Çünkü bizi çok, ama çok aşmak zorundalar. Belki iki noktaya dikkatlerini çekebiliriz.

• Birincisi, planlamanın zemini. Planlamanın hurafelerle, eski ve yeni, herhangi bir ilgisi, akrabalığı yoktur. Hurafeler insan aklının yaratıcılığına yer vermeyen şeylerdir. Planlama öyle bir iklimde var olamaz. "Hurafeler"in eski çağlardan kök bulanları kadar, yaşadığımız zamana ait, yani, bugünün kapitalizmini beslemek, büyütmek, hâkim kılmak için yenileri de çoktur. Bu eski ile yeni hurafeler, bugün ülkemizde de görebiliyoruz ki, birbiriyle eşleşmektedir.

• Genç kuşaklara ikinci nokta: Bugünün fotoğrafından hareketle bir çelişkiyi çözmekle karşı karşıyalar: Toplumun "**yön duygusunu kaybetmiş, geleceği algılayamayan hali**" ile genç kuşakların, kendilerinin gitgide daha çok hissettikleri 'bilimsellik ihtiyacı' arasındaki çelişkiyi. Toplumun bu hali ile kendilerinin büyük ihtiyacı arasındaki bu çelişkiyi!

• Genç kuşaklar 21. yüzyılın kapısını bu çelişkinin çözümü ile açacak. Bu çözümün pratiği "Herkese kaynak yok!"tan "**Toplumda hepimize kaynak var**!"a geçişin pratiğidir. Biz buna *Planlama* diyoruz.

• On yıl sonra, 2031'de, burada ya da başka bir yerde *21. Yüzyıl için Planlama*'nın 20. Yıl toplantısını yapacak olan gençlerimiz bugüne göre çok ileri bir noktaya varmış olacak. 20. Yılda buluşacak olanlar bugünü hatırlayınca ne kadar önemli bir zamanı kazanmış ve topluma kazandırmış olduklarını görecekler. Sahip olacakları bilim aklının yaratıcılığını daha ileri gitmek için değerlendirecekler.

• 2021'den ileri bakarken, yarının büyük sorusu genç kuşaklara yönelecek. Onlar "Toplumda hepimize kaynak var!"a doğru ilerlerken, bugün bizim uzağımızda kalmış olan ciddi işleri çözerek herkesin yaşama hakkına, herkesin çalışma hakkına, herkesin eğitim hakkına kavuşmuş ya da kavuşmakta olduğunu sağlamanın kıvancını yaşayacaklar. Bambaşka süreçlerin yaratıcısı olacaklar. İnsanın büyük, üretken gücünü harekete geçirmiş olacaklar. Toplumu uygarlıkla yüceltmeye yönelmiş olacaklar.

Bu bir fantezi değildir. Genç kuşaklara yakışan budur ve bunları yapacaklar. Bu onların gelecek onar yıllık gündemleridir.

10 yılda neler yaptık?

Serdar Şahinkaya
21. Yüzyıl İçin Planlama Grubu Koordinatörü

Prof. Dr. Bilsay Kuruç'un önderliğinde, 2011 Mayıs ayından başlayarak, Ankara Üniversitesi çatısı altında gönüllülük esasına dayanan bir bilimsel çalışma grubu ve çalışma düzeni kurduk. Bunun ilk bilimsel zemini, 21. Yüzyıl İçin Planlama kurultayları ve seminerleri adı ile yapılan toplantılar oldu.

2011'den başlayarak önce yılda bir, sonra bahar ve güz dönemlerinde ikişer dizi halinde bilimsel toplantılarımızı sürdürdük. Başta **Siyasal Bilgiler Fakültesi** olmak üzere, **Mülkiyeliler Birliği** ve **TMMOB**' üyesi odalar çalışmalarımızı desteklediler.

Süreklilik taşıyan etkinlikler memnunluk verici gelişmeler gösteriyor ve yavaş yavaş yeni bir çerçeve oluşturuyor. Bu bağlamda, Türkiye'nin 21. yüzyıla girebilme meselesinin boyutları içinde, şimdiye kadar seferber edilmemiş bir düşünce ve yeni bir ilgi birikimi ortaya çıkıyor. Katılım ve merakın yanında, bununla iç içe, güncelliğin koyduğu sınırları aşma ve yeni yaklaşımlar oluşturma çabası ve bunu bilimsellikle temellendirme arzusu büyüyor.

Sevindirici olan şudur: Gençlerin 21. yüzyıla giriş meselesinin boyutlarını ve ufkunu kavrama, öğrenme ve bu yolda gelişme azmidir. Çalışmalar içinde bunun arttığını görmek hepimizi mutlu kılıyor. Özellikle, Siyasal Bilgiler Fakültesi çatısı altında **Mülkiye Gençlik Kulübü**'nün heyecanı, enerjisi ve gençlerin teknik ustalıkları azmimizi besliyor. Bu, 2011'deki başlangıcımızın beklentilerini aşan bir müjdedir.

Ayrıca bilim ve meslek çevrelerinin, 21. yüzyıl için yeni ufuk arayışlarını desteklerken, bunu toplumda filizlenecek gerçek taleplerle buluşturabilme düşüncelerini çalışmalarımız çerçevesinde görmek güzel bir gelişmedir. Vurgulamalıyız.

21. YÜZYILDA PLANLAMAYI DÜŞÜNMEK: KİTAPLARIMIZ

Ozan Zengin

Doç. Dr., 21. Yüzyıl için Planlama Grubu Üyesi

21. Yüzyıl İçin Planlama Grubu'nun kamuoyuyla paylaştığı çalışmalar arasında iki bildiri kitabı bulunmaktadır. Bunlar 2014 yılında yayımlanmıştır. İlki, Grup'un doğuşunu ilan eden 2011 yılındaki kurultayın kitabıdır. *21. Yüzyılda Planlamayı Düşünmek Kurultayı*'nın bildirileri aynı başlıkla Ali Somel, Aslı Yılmaz Uçar ve Ozan Zengin'in editörlüğünde kitaplaştırılmıştır. İkinci kitap, Grup'un ismiyle özdeşleşen *21. Yüzyıl İçin Planlama* başlıklı kurultayların üçüncüsünün bildiriler kitabıdır. Serdar Şahinkaya tarafından editörlüğü üstlenilerek okuyucuların ilgisine sunulmuştur. Alanında yetkin kişilerin yazılarıyla katkı verdiği iki kitap da Siyasal Bilgiler Fakültesi (Mülkiye) Kamu Yönetimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (KAYAUM) yayını olarak basılmıştır.[1]

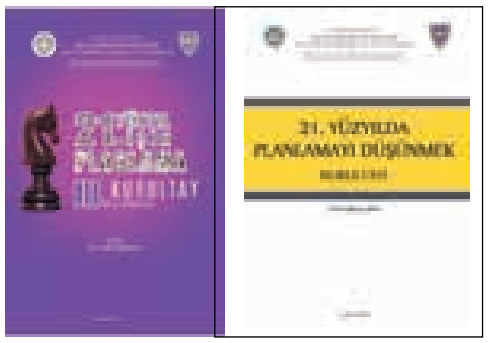

İlk kitap, Grup'un kurucusu ve öncü ismi Prof. Dr. Bilsay Kuruç'un önsözüyle başlıyor. Önsöz'de Kuruç, 20. yüzyılın aklının ürünü olan planlama kavramını tanımlayarak ve günümüze kadarki seyrini tarihsel uğrak noktalarıyla belirterek okuyucuyu selamlıyor. Kuruç'a göre "*planlama, bilgi ve iradenin 'kader'e egemenliğidir*", "*insan aklının zor zamanları aşmak için yarattığı bir kalite farkıdır.*"

Kuruç, burada, topyekün bütünsel planlı kalkınma anlayışı çerçevesinde Cumhuriyet rejiminin başardıklarına değinmiş ve 1980'den sonra bu başarı hikayelerinin birer birer yitirildiğinden bahsetmiştir. DPT özelinde yaşanan dramatik dönüşüme, yokoluşa dikkat çekmiştir. Mevcut koşulların farkında olup eleştiri getirerek, yakınarak bir şey üretmeme tavrının yerine 21. yüzyılda bilimsel gelişmelerin ışığında "planlama"yı yeniden rotamız olarak belirlememiz gerektiğini belirtmiştir. Kuruç'a göre yeni yüzyılda yeni bilgilerin ve becerilerin peşinde "dünya aklı"na erişmek durumundayız.

Bu kitapta, kapsamlı bir planlama anlayışı çerçevesinde "planlama ve piyasa tartışmaları", "ulusal (iktisadi) planlama", "ulusal toplumsal planlama", "ulusal-bölgesel-yerel planlama", "tarım planlaması", "sanayi ve teknoloji planlaması" ve "enerji, çevre ve ulaştırma planlaması" olarak yedi bölüm bulunmaktadır.

İki ana eksen

21. Yüzyıl İçin Planlama başlıklı ikinci kitap ise iki ana eksene sahiptir. İlk eksen "insan"dır; ikinci eksen ise "bilgi", "kaynaklar" ve "sanayi"dir. Kitabın ilk yarısında insan odaklı planlama, kadın emeği ve istihdam ile eğitim, bilim ve üniversite üzerinden tartışılmaktadır. İkinci kısım ise doğal kaynakların, süreçlerin yönetimi; sanayileşme ya da sanayileş(e)meme; verimlilik; katma değer; bilgi toplumu; araştırma-geliştirme ve inovasyon gibi konulara ilişkin yazıları barındırmaktadır.

Kitap, Prof. Dr. Bilsay Kuruç'un toparlayıcı, ufuk açıcı ve yol gösterici mahiyetteki kapanış konuşmasıyla sonlanmaktadır. Kuruç'a göre bilim, her geçen gün daha da belirleyici olmaktadır. Türkiye'nin sosyo-ekonomik açıdan geriye gittiği bu günlerde bilimi göz ardı ederek planlama yapmak, geleceği tasarlamak mümkün değildir. En önemli kaynağımız da "insan"dır. Doğal kaynakların insan kaynağıyla birleşimiyle bilimsel ve teknolojik gelişmeler, üretim ve sanayileşme hayat bulabilecektir.

Okuyucularımıza geleceğe dönük önerileri içeren, bilgi ve analiz yoğun bu iki kitabı edinmelerini ve okumalarını öneririz.

1 İki kitaba Grup'un web sayfası üzerinden erişebilirsiniz: http://21inciyuzyilicinplanlama.org/kitaplarimiz-2/

İki yeni sayfa

2018 yılından başlayarak, çalışmalarımızda iki yeni sayfa açtık. Birincisi, bilimsel temeli daha da sağlamlaştırabilmek için, çalışmalarımızı geniş üniversite ortamında yaygınlaştırmaktır. Bunun ilk adımını **Hacettepe Üniversitesi**'nin işbirliği ile iki gün süren ***Gıda, Toprak ve Tarım Semineri'***nde attık. İkincisi, **Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı**'nın (um:ag) işbirliği ile um:ag Konferans Salonu'nda başlatılan ***21. Yüzyıl İçin Planlama Cumartesi Konferansları***'dır. Taki 2020 yılı 11 Martında ilan edilen Covid – 19 Pandemisine kadar.

2020 yılı Güz aylarından itibaren de faaliyetlerimizi elektronik ortama taşıdık. Ve orada sürdürmekteyiz.

Efendim sözü uzatmadan "kamuyu aydınlatma" ilkesi bağlamında 10 yıllık akademik faaliyetlerimizi aşağıdaki biçimde özetleyebiliriz: 5 Kurultay, 6 Bahar Semineri, 7 Güz Semineri, 1 Anma Etkinliği, 25 Bahar Konferansı, 27 Güz Konferansı, 8 Kış Konferansı, 2 **Çalıştay**, 1 Panel. Birlikte değerlendirdiğimizde toplam 82 akademik etkinliğe imza attığımızı ve bu etkinliklerde alanının uzman bilim ve meslek insanları olarak 272 farklı ismi konuk ettiğimizi büyük bir gururla paylaşırız.

"Tempora mutantur e nos mutamur in illis" Evet efendim bu Latince deyimin de dediği gibi ***"zaman değişti ve biz ona ayak uydurduk"***. Ve böylece biz de sosyal medya mecrasında boy göstermeğe başladık. Bu gün itibariyle Youtube sayfamızda 1950; Facebook hesabımızda 248; Instagram'da 175 ve Twitter sayfamızdan 475 takipçimiz var.

Bu değerlendirmeyi bitirirken haklı olarak bir soru geliyor aklımıza; *Türkiye'de kaç üniversite son on yılda 82 bilimsel toplantı düzenleyip 272 farklı konuşmacıyı konuk etmiştir?*

Politikbilim

Ali Akurgal

ali@akurgal.com

ORTA AKIL TUZAĞI

Orta gelir tuzağı deyişini biliyorsunuz. Orta gelir eşiğini aşamayan ülkeler, bu tuzağa düşüyorlar. Ülkemiz, 7-8 sene önce bu engele yaslanmıştı. Aradan geçen zamanda artık eşiğe takılıp, engele toslayıp, tuzağa düşme noktasına geldik. Gelişmiş ve refah düzeyini yükseltmiş ülkelere bakınca bu engeli aşmalarının seneler aldığını; 15-20 yıl sürdüğünü görüyoruz. Bunun olası nedeni, durumun anlaşılması ile harekete geçilmesinin, yeni kuşakların o eşiği aşacak yapıda eğitilmesi, donatılmasının "vakit aldığı" şeklinde görünüyor.

Eşiği nasıl aşarız?

Eşiği aşmışların deneyimine baktığımızda, bunun iki yolu var: Ya sâhibi olduğunuz coğrafyanın doğal zenginliklerini, ki bunlar petrol veya maden de olabilir, plajlar, güneş ve deniz de, işletip tüm dünyaya satacaksınız; ya da ileri teknoloji ürünlerini tasarlayıp üretip, hattâ başka ülkelere ürettirip tüm dünyaya satacaksınız.

Birinci yol, bir kısım Arap ülkelerinin ele geçirdiği olanak. Ama aynı olanağa sâhip bir Venezuella, petrolü refaha çevirmede becerikli olamadı bir türlü.

İkinci yol batı Avrupa ülkelerinin benimsediği yol. Örneğin **Almanya**, **makineler** konusunda çok ileride. Ama dikkat edin, bütün dünyaya sattığı makinelerin **parçalarını** en çok **bize yaptırıyor**.

Bu ikinci yöntemde öne çıkan bilek gücü değil, beyin gücü. **Bilek gücü bizde**, yapıyoruz, hem de çok iyi yapıyoruz. Ama bizim yaptıklarımızı tasarlayan, tanımlayan, bunları bir araya getirip işlev kazandıran ve bu nedenle fikri mülkiyetini elinde tutan; ve de tüm dünyaya satan Almanlar. **Beyin gücü onlarda. Biz**, GSYİH'da USD karşısında **her sene geriye giderken, onlar ileriye gidiyor.** Üstelik, her sene insanlarını bize tatile yollayıp o kazançlarının birazını da olsa bizde bırakırken, salgın nedeniyle bu varlık transferi de zayıfladı. Uçurum daha da açılıyor.

Bizim insanımız yalnızca el maharetine sâhip, **beyni çalışmayan insan değil**. **Salgından kurtuluş** için en çok bel bağladığımız **aşı**, evet **Alman** icadı **ama** onu **icat eden** Almanya'da yaşayan iki **Türk**. Öyle ki, onların bu aşıyı bulan şirketi, "formül burada kim üretmek istiyorsa onun kapasitesini de bizimkine katalım" diye **işin bilek gücü kısmına ortak** bile kabul ediyor.

Biz, burada da yaya kalıyoruz, çünkü, **Refik Saydam** hıfz-ı sıhhâ (sağlık koruma) **Enstitüsünü** "gereksiz" diye **kapattık**, artık kapasitemiz yok. Ama **bu aşı**, hem **Almanya'ya** hem de Türk kökenli olmakla birlikte Alman vatandaşı olan iki **firma sâhibine kazandırıyor**. Çünkü, **fikri mülkiyet onların**.

Ekonominin ekseni

"Ekonomi eşittir para" dediğinizde 1900lerin başındaki durumu dile getiriyorsunuz. Henry Ford'un seri üretimi icat etmesiyle, binlerce işçi çalıştıran büyük fabrikalar kuruldu. Bunları kurmak için de sermaye gerekti. Borsada Ford'un fabrikasının hisse senedini almak demek, ona işletme sermayesi ödünç vermek demekti. Bu bağlamda evet, o zaman ekonomi, sermaye etrafında dönüyordu.

Ama **şimdi**, orta gelir eşiğini aşmış ülkelere bakılınca, hepsinde, **ekonominin** para etrafında değil, **teknoloji etrafında döndüğü**nü görüyorsunuz. Bizim için bu eksen değişikliğini yapmadan orta gelir eşiğini aşmanın bence bir yolu yok, ısrar edersek de tuzağa yuvarlanacağız.

Orta akıl tuzağı

Böyle bir deyişe rastlamadım, durumu görmeyip ya da görüp de anlamayıp ya da umursamayıp, orta gelir tuzağına düşmeyi anlatmak için uydurdum. Orta gelir tuzağına düşmemek için (Nisan sonundaki yazımda belirtmiştim) bundan sıyrılmış tüm ülkelerin yaptığı gibi, **elimizdeki kaynakları** inşaata değil, **teknolojiye yönlendirmeliyiz**. Bunu yapabilmek için de ekonomi yönetiminde orta akıl tuzağına düşmeyecek şekilde uyanık olmalıyız.

Unutmayalım, **bu süreç öyle iki üç senede sonuç verecek bir süreç değil. Bir kuşak sürecek**.